

Δημοσιεύθηκε στις Αυγή στις 2-11-08

Η ΓΡΑΜΜΗ

Γυναίκες, διχοτόμηση και φύλο στην Κύπρο

Cynthia Cockburn

Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ (για την ελληνική γλώσσα)

Η Cynthia Cockburn είναι δραστήρια φεμινίστρια, ερευνήτρια και συγγραφέας. Έγραψε αυτό το βιβλίο, που συνδέεται με τη συμμετοχή της στον αγώνα των γυναικών της Κύπρου, βόρειας και νότιας, για την επαναπροσέγγιση των δύο κοινοτήτων και την επανένωση του νησιού.

Οι γυναίκες στις διαιρεμένες κοινωνίες έχουν τραβήξει την προσοχή της από το 1995. Μια αντίστοιχη δουλειά έχει κάνει στην Ιρλανδία, εμπλεκόμενη στον κοινό αγώνα των γυναικών του Βορά και του Νότου, στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη με το πνεύμα της πολυεθνικής συμβίωσης και στο Ισραήλ Παλαιστίνη. Είναι ενεργό μέλος του διεθνούς φεμινιστικού αντιμιλιταριστικού δικτύου «Γυναίκες στα Μαύρα».

Το βιβλίο έχει μια κίνηση, αφού την ώρα που εξελίσσεται ο αγώνας των γυναικών για την ειρήνη και την επαναπροσέγγιση, εξελίσσονται οι καταστάσεις και τα πολιτικά γεγονότα που περιγράφει. Έχει θεωρητική, πολιτική και εμπειρική προσέγγιση, και βοηθά την αναγνώστρια και τον αναγνώστη να μάθουν περισσότερα για τις πολιτικές εξελίξεις στην Κύπρο, για πρώτη φορά τόσο συνεκτικά από μια φεμινιστική-αντιεθνικιστική σκοπιά.

Το βιβλίο «εστιάζει στην έννοια της 'γραμμής' και μας οδηγεί πέρα από τα αθώα ζητήματα διαφοράς προς το σαφώς πολιτικό πεδίο της ενεργούς διαφοροποίησης, εκεί όπου διακυβεύεται η ταυτότητα, η συγκρότηση και οι χρήσεις των ταυτοτήτων σε σχέσεις εξουσίας». Η Γραμμή που χωρίζει την Κύπρο, η γραμμή που χωρίζει τις εθνικές ταυτότητες, η γραμμή ανάμεσα στα φύλα, και άλλες γραμμές γίνονται διακριτές μέσα από τις σελίδες του.

Στο σημαντικό κεφάλαιο «Η παραγωγή της εχθρότητας», που παρουσιάζει σύντομα την ιστορική εξέλιξη, υπάρχει κάποιο σοβαρό λάθος σχετικά με τη μικρασιατική εκστρατεία, που για κάποιους και κάποιες που δεν γνωρίζουν τα γεγονότα μάλλον αντιστρέφει την ευθύνη για την καταστροφή την οποίαν υπέστησαν οι δύο λαοί, λόγω της μετέπειτα εθνοκάθαρσης. Πάντως στο μεγαλύτερο μέρος της, κυρίως ως προς την προσέγγιση και όχι ως προς την ακρίβεια, η ιστορική παρουσίαση είναι μια ψύχραιμη ματιά ακριβώς στην παραγωγή της εχθρότητας, αφού αναφέρονται τα γεγονότα και η αλληλεπίδρασή τους που οδήγησε στις ενδοκοινοτικές συγκρούσεις του 1960-64, στις οποίες εμμένει αρκετά, αλλά και στις εξελίξεις μετά το πραξικόπημα του 1974.

Η διχοτόμηση του 1974 και η βίαιη εθνοκάθαρση και από τις δύο πλευρές, που ολοκληρώθηκε σύντομα, έμελλε να είναι ένα οριστικό τοπίο για πολλά χρόνια. Η έλευση όμως των εποίκων στο βορρά αλλάζει τη σύνθεση του πληθυσμού, δημιουργώντας παράλληλα νέες πραγματικότητες και νέα προβλήματα. Είναι σωστό το αίτημα να φύγουν οι έποικοι; Η συγγραφέας παρουσιάζει μια από τις αγωνιζόμενες Τουρκοκύπριες, που λέει: *«Δύο συναισθήματα συγκρούνονται μέσα μου. Αν ακούσω την καρδιά μου σκέφτομαι –μερικοί/ές από αυτούς/ές έχουν ζήσει εδώ τριάντα χρόνια. Τα παιδιά τους έχουν μεγαλώσει εδώ. Ορισμένοι/ες έχουν παντρευτεί Κυπρίους/ες. Είναι απάνθρωπο να τους πούμε 'πηγαίνατε σπίτι σας', δεν θα μπορούσα να το κάνω. Αλλά η κατάσταση στην οποία βρισκόμαστε με κάνει να νιώθω διαφορετικά. Είμαστε*

υπό τον πολιτικό και στρατιωτικό έλεγχο της Τουρκίας. Οι τούρκοι έποικοι χρησιμοποιούνται εναντίον μας. Γι' αυτό έχω αρνητικά συναισθήματα απέναντί τους».

Η γραμμή του έθνους τέμνεται διαρκώς με τη γραμμή του φύλου. Οι ζωές των γυναικών των δύο κοινοτήτων, περιγράφονται για μεγάλη διάρκεια χρόνου, κυρίως από το 1950 και μετά.

Η συγγραφέας πήρε ατομικές ή ομαδικές συνεντεύξεις, οι οποίες αποτέλεσαν σημαντικό πεδίο της έρευνάς της, από 142 συνολικά γυναίκες.

Πώς και γιατί γυναίκες της Βόρειας και της Νότιας Κύπρου κινητοποιούνται για την επαναπροσέγγιση και την επανένωση; Αφού πρώτα μας λέει πόσο είναι και ήταν πάντα περιθωριοποιημένες στις ειρηνευτικές συνομιλίες, οι οποίες διεξάγονταν μόνο (100%) από άνδρες και των δύο κοινοτήτων αλλά και από όλα τα κέντρα λήψης αποφάσεων, όπου τα ποσοστά συμμετοχής τους είναι ελάχιστα, μας εξηγεί στη συνέχεια τη συμμετοχή τους στην κοινωνία των πολιτών, αλλά κυρίως τη δημιουργία δικών τους δραστηριοτήτων και οργανώσεων, επικεντρωμένη στην οργάνωση Hands Accross the Divide (Χέρια διαμέσου της Γραμμής Διαχωρισμού) που δημιουργήθηκε το 2003 και δραστηριοποιήθηκε για δύο χρόνια.

«Το κοινό χαρακτηριστικό των γυναικών της Hands Accross the Divide, στο βορρά και στο νότο, είναι ότι δεν αγνοούν τη Γραμμή, αλλά ούτε και θέλουν απλώς να την εξαλείψουν. Η κοινή τους επιδίωξη είναι να την αντιμετωπίσουν. Αντιμετώπιση σημαίνει από τη μία έναν υλικό αγώνα για την εξεύρεση νόμιμων τρόπων να την διασχίσουν, με τα πόδια αν είναι απαραίτητο, για να φωνάζουν ή να μιλήσουν ψιθυριστά κατά μήκος της, ή για να πετάξουν (με πολλά έξοδα) γυρω από αυτήν. Από την άλλη, σημαίνει έναν πνευματικό αγώνα, μια προσπάθεια της φαντασίας, να ξεπεράσουν τη Γραμμή, να καταρρίψουν τους περιορισμούς της με την απλή δύναμη της βούλησης».

Τα προβλήματα συγκρότησης ήταν: Πώς επικοινωνούμε; Ποιες πρέπει να συμπεριλάβουμε; Ποια θα είναι η κοινή ατζέντα; Τι είναι γυναικεία πολιτική;

Στη συναρπαστική περιγραφή της κάθε διάστασης, τίθενται ή και αναλύονται ζητήματα όπως: Η διαφορά μορφωτικού επιπέδου που υπονομεύει την ισότητα και δημιουργεί προϋποθέσεις για ανάδειξη κάποιων γυναικών και σιωπή κάποιων άλλων. Η διαφορά πρακτικών δυνατοτήτων στην επικοινωνία. Η εθνοτική διάσταση. Υπάρχει παρουσία της «γραμμής» σε πολλές από τις πλευρές της συγκρότησης.

Ο προσανατολισμός ήταν η οικοδόμηση ενός γυναικείου κινήματος. Υπήρξαν όμως τα ερωτήματα: «Είμαστε ένα φεμινιστικό σχέδιο;» και «Τι είναι φεμινισμός;» Σ' αυτό το ερώτημα δεν υπήρξε ποτέ κοινή απάντηση, τόσο γιατί ο φεμινισμός είναι πολλοί φεμινισμοί, όσο και γιατί είναι ένας αρνητικός προσδιορισμός για μεγάλο μέρος των γυναικών στις οποίες απευθύνονταν, αλλά και για άλλους λόγους. *«Ορισμένες γυναίκες υποστηρίζουν, εντούτοις, ότι ακόμα και αν δεν θέλουμε να υιοθετήσουμε το φεμινισμό ως ταυτότητα («είμαι φεμινίστρια»), είναι απαραίτητος ως πρόγραμμα».*

Απόψεις που υποστηρίζουν ότι *«ο καπιταλισμός, ο εθνικισμός και η πατριαρχία αλληλοϋποστηρίζονται, κι έτσι μια κριτική των σχέσεων των φύλων προϋποθέτει ταυτόχρονα κριτική της ταξικής δομής και της εθνοτικής δομής»* είχαν έντονη παρουσία στη συλλογικότητα, όπως και η άποψη ότι *«η πατριαρχία και ο εθνικισμός συνεργάζονται στη θεωρία, έτσι και ο σεξισμός και ο ρατσισμός συνεργάζονται στην πράξη»*, ή ότι *«η ισότητα των γυναικών πρέπει να αποτελεί μέρος της ειρήνης».*

Δεν φαίνεται πουθενά στην παρουσίαση και την ανάλυση αυτής της συλλογικότητας κάποιος βιολογισμός, δηλαδή κάποια αντίληψη ότι είμαστε φορείς του αγώνα για την ειρήνη επειδή είμαστε γυναίκες. Όπως γνωρίζουμε από το δίκτυο «Γυναίκες στα Μαύρα», ο αγώνας των γυναικών για την ειρήνη είναι μια επιλογή που

συνδυάζει τον αγώνα ενάντια στην πατριαρχία με τον αγώνα ενάντια στο μιλιταρισμό, συστήματα στα οποία βλέπουν στενούς δεσμούς αλληλεξάρτησης.

Τέλος, το βιβλίο, που περιλαμβάνει και πολλές ιστορικές φωτογραφίες, αποτελεί πολύτιμο βοήθημα για την κατανόηση της σχέσης των γυναικείων δικαιωμάτων ή του φεμινισμού με τον εθνικισμό και την ειρήνη, όπως αναδύεται μέσα από τη συγκεκριμένη ανάλυση, και συνεπώς άξιες οι Σπουδές Φύλου που επέλεξαν να το εκδώσουν.

Σίσσυ Βωβού
Μέλος της Παγκόσμιας Πορείας Γυναικών

Παρόραμα: Στη σελ. 125 στον αριθμό 20.587 πρέπει να προστεθεί ένα μηδενικό, και να γίνει 200.587